

Journalist Louis Doedel kaltgesteld in Wolffenbuttel

Politieke psychiatrie in de kolonie Suriname

Nizaar Makdoembaks

Colofon

Research en redactie

6575 Tekstbureau [www.6575.nl]

Tekstadviezen

Frans Meulenberg

Eindredactie

Kabos-Van der Vliet Redactie bureau [www.kabosvandervliet.nl]

Illustraties

Michiel Tan

Vormgeving

www.jouwboekdrukkerij.nl

Uitgeverij de Woordenwinkel

www.woordenwinkel.nl

© 2021 Nizaar Makdoembaks

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, filmopnamen of andere manieren, zonder voorafgaande toestemming van de auteur en uitgever.

ISBN 978-90-76286-30-3

NUR 697

Inhoud

Lijst van afkortingen	7
Persoonsregister	8
Actueel	10
Voorwoord	11
Inleiding	15
Hoofdstuk 1 Louis Doedel helder en ondernemend in Wolffenbuttel, 1938	21
Hoofdstuk 2 Doedels ondernemende jeugdijaren, 1905-1928	29
2.1 De achtergrond van Louis Doedel	29
2.1.1 Oma Josephina Mellina Bottse en haar kinderen	32
2.1.2 Opa Gerardus Doedel	37
2.1.3 De ouders van Louis Doedel	45
2.2 Doedels jeugdbrieven: ‘Landbouwvereniging Lelydorp’ en audiënties, 1924	51
2.2.1 De oprichting van Landbouwvereniging Lelydorp	52
2.2.2 Minderjarige Doedel zoekt audiëntie en benadert a.i. gouverneur Rietberg	56
2.2.3 Het ‘plan Doedel’	61
2.2.4 Meningsverschillen over regeling voor Doedel zelf	77
2.3 Doedel wil op audiëntie bij de gouvernementssecretaris, 1926	79
2.4 Louis Doedel: landbouwer en handelaar	85
2.5 Van sociale landbouw naar eerste sociaal activisme: de zaak P.A. May	90
2.5.1 De zaak-May in het kort	91
2.5.2 Ongekende gratieverzoeken P.A. May	94
2.6 Nieuwe brief Doedel met audiëntieverzoek	101
Hoofdstuk 3 Doedels strijd op Curaçao, 1928-1931	109
3.1 Doedel op Curaçao: van ambtenaar tot ongewenst journalist	109
3.1.1 Het Koningin Wilhelminabrug-incident	112
3.1.2 Doedels eerste kritische publicatie: <i>Waarheen?</i>	115
3.1.3 Militaire politie Curaçao adviseerde Doedel uit te wijzen	116
3.2 Louis Doedel op Curaçao <i>kaltgestellt</i> door uitzetting	123
3.2.1 Doedel ontslagen alvorens uitgezet	123
3.2.2 Louis Doedel teruggestuurd naar Suriname	128
3.2.3 Doedel door gouverneur Slobbe van ‘vaagheid’ beschuldigd	132
3.3 Doedels vruchteloze protest tegen uitzetting bij Tweede Kamer	134
3.3.1 De behandeling van Doedels rekest in de Tweede Kamer	136

Hoofdstuk 4 Doedel terug in Suriname onverminderd activistisch, 1931-1933	143
4.1 Doedel en het <i>Surinaams Werklozen Comité</i> (SWC)	144
4.1.1 Surinames eerste grote werklozendemonstratie	145
4.1.2 Doedel et al. op audiëntie voor noden Surinaamse werklozen	147
4.1.3 Vlugschrift SWC-voorzitter Doedel tegen redacteur Morpurgo en <i>De Surinamer</i>	149
4.1.4 SWC hief zichzelf op, Doedel vrijwel direct in Surinaamse Volksbond	152
4.2 Vlugschrift SVB-voorzitter Doedel en het <i>hongeroproer</i>	153
4.2.1 Het hongeroproer van 1931	156
4.2.2 Beleid Suriname en Curaçao rond uit Curaçao teruggekeerde Surinamers	158
4.2.3 Doedel schrijft in Sranang in <i>De Volksbode</i> , uitgave van de Volksbond	161
4.3 Wolffenbittel en het uitschakelen van 'lastige elementen'	163
4.3.1 Van Vliet pas na kamervragen uit psychiatrische instelling	163
4.3.2 Grace Ruth Schneiders-Howard ' <i>Gouvernementeel</i> ' gemaakt in 1911-'12	165
4.3.3 Straatprediker Rijts: godsdienstwaanzin of te lastig?	174
4.3.4 Mevrouw Vettewinkel: Wolffenbittel geen plek voor Europeanen, 1935	179
4.4 Doedel naast SVB-voorzitter ook SAWO-secretaris	184
4.4.1 Het SAWO-arbeiderscongres van mei 1932	186
4.4.2 SAWO binnen half jaar weer afgeschaft door gouverneur	187
4.5 Inzet Doedel rond het huldigingscomité voor Statenlid May	188
4.5.1 Eind 1932 nieuwe organisaties opgericht	191
4.6 Toenemende vrees voor opkomend communisme	192
4.6.1 Angst Rutgers voor driemanschap Doedel, Van Eer en De Sanders	193
Hoofdstuk 5 Communistenjacht en muilkorfwetgeving, 1933-1935	197
5.1 Geheime politie Gouvernementsplein stopte Anton de Koms audiëntie	197
5.1.1 1934: Gouvernementsplein nu standaard in de gaten gehouden?	200
5.2 De muilkorfbepalingen van 1933	202
5.2.1 Nieuwe wapen nog niet direct ingezet tegen Doedel en <i>Jong Suriname</i>	206
5.2.2 Doedel smaadaanklacht wegens aan de kaak stellen audiëntie-politie	210
5.3 Dallah Skotoes en andere informanten	210
5.3.1 Ook politie werkzaam in Wolffenbittel, al vlak na de oprichting	214
5.3.2 Redacteur A.J. Morpurgo leidde met het gouvernement een inlichtingendienst	215
5.3.3 Doedel en Liesdek: contacten met geheim agenten	222
5.4 Doedel en zijn organisaties ook in de gaten gehouden	234
5.4.1 Geheim agent: Doedel had contact met communisten en bezat veel geld	234
5.4.2 Doedel op Curaçao en contact met mw. Schneiders-Howard	236
5.4.3 Studieclub Doedel ook geobserveerd	239
5.5 Kersverse muilkorfwetgeving in de praktijk	240

5.5.1	PG Van Haaren dreigt Doedel met muilkorfwetgeving, november 1934	240
Hoofdstuk 6 Journalist Doedel moet <i>kaltgestellt</i>, 1935		243
6.1	Mei 1935: 1-meimanifest Doedel start van een campagne?	244
6.2	Augustus 1935: Doedel wekt beroering met <i>Crisismanifest I</i>	247
6.3	Plannen van gouverneur en PG om Doedel te muilkorven	251
6.3.1	Combinatie van factoren joeg Kielstra angst aan	251
6.3.2	Kielstra wilde 'zoo krachtig mogelijke houding van het gezag'	253
6.3.3	Kielstra stelde voor te onderzoeken of Doedel gemuilkorfd kon worden	254
6.4	Doedel in 1935 ook gemotiveerde en activistische handelaar	256
6.5	Toepassing muilkorfwet op Sarucco in 1934-1935	259
6.6	Doedel als journalist tegengewerkt door politie	264
6.7	PG De Niet, naast Kielstra en Abrahams, hoofdrolspeler in Doedels leven	266
Hoofdstuk 7 Doedel opgesloten bij gebrek aan muilkorfmiddelen, 1937-1940		269
7.1	1937: 1-meicongres, audiëntie voor petitie, arrestatie	270
7.2	De arrestatie van Doedel in de media: de rol van Morpurgo	278
7.2.1	Rol Morpurgo in berichtgeving	279
7.3	Kielstra ving bot bij verder aanscherpen muilkorfmiddelen	282
7.3.1	Muilkorfgeregeling in stelling gebracht tegen <i>De West</i> , redacteur aangeklaagd	290
7.4	Anderen die werden aangepakt	297
7.4.1	Veroordeling journalist William Kraan was voorspel PG tegen Doedel, 1937	297
7.4.2	Fascisme Cool voor gouverneur geen reden behouden Schneiders	302
7.4.3	Jonge Surinamers terug uit Curaçao geïnterneerd	315
7.4.4	Van Vliet en anderen in 1954 nog steeds op zwarte lijst communisten	320
7.5	VHP-leider Jagernath Lachmon wel gered uit Wolffenbattel	323
Hoofdstuk 8 Wolffenbattel probeert in breken geesteskracht Doedel		327
8.1	Getuigenissen unaniem: ' <i>Doedel is gek gemáákt</i> '	328
8.2	Een korte geschiedenis van Wolffenbattel tot Doedels opname	333
8.2.1	De beginjaren – strafkamptoestanden	337
8.2.2	Twintig jaar verder (1926): hechte samenwerking PG en psychiatrie	359
8.2.3	Wolffenbattel 1920-1960	362
8.3	De arts van Doedel: geneesheer-directeur dr. Abrahams	363
8.4	Waar Doedel zelf mee te maken kon krijgen	375
8.4.1	In 1937 en 1938 insulineshocktherapie in Wolffenbattel	379
8.4.2	1937-1942: veel dysenterie - zelfs bij directeur - wijst op slechte hygiëne	381
8.4.3	1942: agressieve patiënten, een casus	383
8.4.4	1945: Doedel tussen ongeschikte, zich misdragende verplegers	385

8.4.5	1949: arts en Statenlid Van Ommeren schrijft brandbrief over Wolffenbittel	386
8.4.6	1949: agressieve verpleging, een casus	389
8.4.7	1949: patiënt door medepatiënt onthoofd	391
8.4.8	1949: Wolffenbittel overvol: patiënt naar Nederland gestuurd	392
8.4.9	1955: geneesheer-directeur Spong spreekt van ‘concentratiekamp’	394
	Conclusie	395
	Postscriptum	405
	Noten	410
	Inleiding	410
	Hoofdstuk 1	410
	Hoofdstuk 2	410
	Hoofdstuk 3	414
	Hoofdstuk 4	415
	Hoofdstuk 5	418
	Hoofdstuk 6	422
	Hoofdstuk 7	423
	Hoofdstuk 8	425
	Conclusies	430
	Literatuur	431
	Lijst van bijlagen	435
	Bijlagen	438
	Bijlage 1	439
	Bijlage 2	450
	Bijlage 3	455
	Bijlage 4	459
	Bijlage 5	464
	Bijlage 6	470
	Bijlage 7	481
	Bijlage 8	485
	Bijlage 9	489
	Bijlage 10	493
	Bijlage 11	504
	Bijlage 12	508
	Bijlage 13	512
	Bijlage 14	521
	Bijlage 15	525

Lijst van afkortingen

AG	-	agent-generaal
ARP	-	Anti-Revolutionaire Partij
AvF	-	administrateur van financiën
CHU	-	Christelijk-Historische Unie
CPH	-	Communistische Partij Holland
CPIM	-	Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij
DC	-	districtscommissaris
EBS	-	Energie Bedrijven Suriname
GB	-	gouvernementsbesluit
GS	-	gouvernementssecretaris
IISG	-	Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
LNH	-	departement van Landbouw, Nijverheid en Handel
LPI	-	's Lands Psychiatrische Inrichting
NAS	-	Nationaal Archief Suriname
OVAGIS	-	Organisatie tot vorming van Arbeiders-Groepen in Suriname
PCS	-	Psychiatrisch Centrum Suriname
PG	-	procureur-generaal
RKSP	-	Rooms-Katholieke Staatspartij
SAWO	-	Surinaamse Algemene Werkers Organisatie
SDAP	-	Surinaamse Democratische Arbeiderspartij
SDAP-NL	-	Sociaal-Democratische Arbeiderspartij
SEOC	-	Stichting Eerherstel Oorlogsslachtoffers Curaçao
SHTAB	-	Surinaamse Haven- en Transport Arbeiders Bond
SLO	-	security liaison officer
SMI	-	sergeant-majoor instructeur
SVV	-	Surinaams Verbond van Vakverenigingen
SWC	-	Surinaams Werklozen Comité
SWSC	-	Surinaamsch Werklozen Strijd Comité
UNIA	-	Universal Negro Improvement Association
VDB	-	Vrijzinnig-Democratische Bond

Persoonsregister

- E.J. Abrahams - geneesheer-directeur van Wolffenbuttel 1926-1947
C. Boeser - geneesheer-directeur van Wolffenbuttel vanaf 1909-1913
J.C. Brons - wnd. gouverneur van Suriname 1935-1936, 1938-1939, 1942
C.L. Cool - directeur Surinaamse Bank 1923-1941
P. Cool - geneeskundig inspecteur en hoofd 's Lands Hospitaal 1936-1938
- F.C. Dobberke - geneesheer-directeur van Wolffenbuttel vanaf 1895-1900
M. van Dijk - procureur-generaal Curaçao 1927-1933
J.M. van Eer - Curaçaoganger en mede-voorvechter arbeiders en werklozen Doedel
- G.H. Günther - Curaçaoganger en communist
F.L.J. van Haren - advocaat-generaal 1922-1925, 1925-1928
gouvernementssecretaris, 1928-1935 procureur-generaal, wnd. gouverneur van Suriname 1930, 1932-1933
- A.J.A.A. van Heemstra - gouverneur van Suriname 1921-1928
P. Hofstede Crull - procureur-generaal 1903-1916
O.E.G.M. Huiswoud - Surinaamse antikoloniaal activist
N. Jurna - achternicht Doedel, journalist die met de RVU een documentaire over Doedel maakte in 1998
- J.C. Kielstra - gouverneur van Suriname 1933-1944
A. de Kom - Surinaamse antikoloniaal activist
W. Kraan - hoofdredacteur van Surinaamse krant *De West* en Statenlid
H. Liesdek - oprichter Surinaamse Democratische Arbeiderspartij
P.H.D. Mac Donald - politie-inspecteur
P.A. May - hoofdredacteur Surinaamse krant *Suriname*, later oprichter en hoofdredacteur *De Banier van Waarheid en Recht*, Statenlid
- J.G. de Meij - politiesergeant Curaçao
F.T.G. Molly - adjunct-inspecteur van politie (o.m. rapportages De Sanders, Sarucco & Doedel)
- A.J. Morpurgo - hoofdredacteur Surinaamse krant *De Surinamer*
J.L. Nysingh - procureur-generaal 1919-1928, wnd. Gouverneur van Suriname 1924-1925, 1926, 1927-1928
- M. de Niet - advocaat-generaal 1926-1935, procureur-generaal 1935-1947
H. van Ommeren - Statenlid in jaren 50
H.J. van Ommeren - hoofdredacteur Surinaamse krant *Suriname* tot †1923, Statenlid, bevriend met P.A. May

- J.W. van Oosterzee - procureur-generaal 1898-1903 en wnd. gouverneur van Suriname 1899
- L.J. Rietberg - wnd. gouverneur van Suriname 1919-1920, 1920-1921, 1924
- R. Rijts - straatprediker, betrokken bij Surinaamse afdeling Univer
sal Negro Improvement Association begin jaren 20
- A.A.L. Rutgers - gouverneur van Suriname 1928-1933
- T. de Sanders - medeoprichter SAWO en -arbeidersstrijder Doedel
- J.C. Sarucco - hoofdredacteur *De Banier van Waarheid en Recht* vanaf
1934, auteur van *Een schokkende strafprocedure*, 1935.
- G.R. Schneiders-Howard - voorvechtster arbeidersrechten in diverse gouvernemen-
tele functies 1910-1936, eerste vrouwelijke Statenlid (1936)
- J. Scholtens - geneesheer-directeur van Wolffenbittel vanaf 1901 - 1908
- B.W.T. van Slobbe - gouverneur van Curaçao en Onderhorigheden 1930-1936
(later Gebiedsdeel Curaçao, 1936-1948, en Nederlandse
Antillen 1948-1986)
- J.A. Spong - eerst assistent later opvolger van Abrahams als
geneesheer-directeur van Wolffenbittel
- G.J. Staal - gouverneur van Suriname 1916-1920
- W. Tonckens - gouverneur van Suriname 1896-1902
- A. Vettewinkel - advocaat en rechter in Suriname
- H.E. van Vliet - mede-voorvechter arbeiders en werklozen Doedel
- Vosmeer - geheim agent voor het gouvernement

Actueel

18 FEBRUARI 2021

MEDISCH DOSSIER DOEDEL PLOTSKLAPS TERECHT

Geachte lezer,

Dit boek is van inleiding tot conclusie een pleidooi voor het boven tafel halen van het medisch dossier van de Surinaamse activist Louis Doedel, die men meer dan 40 jaar opgesloten hield in een psychiatrische inrichting te Paramaribo.

Eind 2020 en begin 2021 is er middels een door mij verspreide conceptversie veel aandacht voor dit boek en deze zaak geweest in de pers in Suriname.

Onder andere zei Biemla Gajadien van Radio ABC in een interview met Nina Jurna, achternicht van Doedel, dat zij had begrepen dat het medisch dossier van Doedel was gestolen: *'Dus degene die het gestolen heeft, die moet het teruggeven.'*

Vlak voordat dit boek naar de drukker zou gaan ontving ik als donderslag bij heldere hemel een e-mail van de heer Raj Jadnanansing, algemeen directeur van het Psychiatrisch Centrum Suriname. Het was een bericht dat hij op 17 februari 2021 naar Jurna stuurde en een dag later middels een fwd naar mij. Jadnanansing schreef dat hij het medisch dossier van Doedel had gevonden: *'[het] bleek al die tijd verstopt te zijn in mijn werkkamer'*. Vanwege het historisch gewicht liet hij het dossier - *'een lijvig stuk'* - op 18 februari 2021 door de medisch directeur van het PCS, Rudi Dwarkasing, overhandigen aan de minister van Volksgezondheid, Amar Ramadhin.

In reactie op mijn verzoek om het dossier direct te scannen en per ommekeer aan mij te mailen antwoordde Jadnanansing dat hij er het volste vertrouwen in had dat het dossier via de minister zal belanden *'waar het nodig is'*.

Terwijl dit boek naar de drukker gaat, wachten wij in spanning bericht van het ministerie af. Wie weet kan een deel van de vraagstukken die in dit boek aan de orde komen dan toch eindelijk worden opgelost met deze hoogst toevallige vondst. Een uitgebreide beschouwing van deze vondst is opgenomen in een te elfder ure toegevoegd Postscriptum (zie pag. 405).

Nizaar Makdoembaks

Voorwoord

De verkiezing en beëdiging medio 2020 van de nieuwe Surinaamse president Chandrikapersad (Chan) Santokhi deed mij met leedwezen denken aan de tragische geschiedenis van Louis Alfred Gerardus Doedel (1905-1980). Juist was ik bezig de laatste hand te leggen aan dit manuscript met onder meer zijn ongepubliceerde brieven. Tijdens het onderzoek daarvoor in het Nationaal Archief van Suriname (NAS), medio 2019, sprak ik ook een oude vriend en opvolger van Doedel in de Surinaamse vakbeweging, Johan Eduard Wijntuin. Wat hij mij vertelde, maakte in het licht van Doedels geschiedenis en Santokhi's presidentschap andermaal duidelijk hoe kleine goede daden grote gevolgen kunnen hebben en wat een misdaad het was om wat voor Doedel een rijk leven met mooie gevolgen had kunnen zijn, in de kiem te smoren door hem onterecht op te sluiten in een psychiatrische inrichting.

Louis Alfred Gerardus Doedel werd vernoemd naar zijn moeder Louisa en zijn stiefgrootvader, de Nederlandse KNIL-soldaat Gerardus Doedel. Naar wie 'Alfred' zou kunnen verwijzen, is onbekend. Louis Doedel kwam voor het eerst op mijn pad via een verwante van hem, de journalist Nina Jurna. Wij ontmoetten elkaar toen ik met mijn politieke partij Solidariteit Zuidoost aan de weg timmerde in de Bijlmer (jaren negentig van de vorige eeuw). Jurna werkte in die tijd bij AT5 en maakte later samen met Frank Zichem een documentaire over haar oudoom Louis Doedel. We hebben altijd contact gehouden en zij gaf mij onder meer toestemming voor de tekening die ik van Doedel liet maken voor dit boek, gebaseerd op een foto van haarzelf, zittend op een bankje vlakbij voormalig Wolffenbuttelt in Paramaribo.

Jaren later en intussen goed op de hoogte van het bestaande onderzoek over Doedel, maakte ik een studie van zijn tijd op Curaçao en publiceerde daar een boek over (2008). In 2010 liet ik, als voorzitter van de Stichting Eerherstel Oorlogsslachtoffers Curaçao (SEOC), onder meer naar aanleiding van dat verhaal, op Curaçao een standbeeld voor Doedel plaatsen, ter herinnering aan zijn vroege jaren in de vakbeweging. Nu publiceer ik een tweede boek over Doedel, waarin ik hem rehabiliteer als schrijver en publicist en waarin ik definitief bewijs aandraag dat zijn opsluiting in een krankzinnigengesticht – voor 43 jaar! – onrechtmatig was. Nooit gepubliceerde jeugdbrieven van Doedel, waar ik bij toeval op stuitte in het Nationaal Archief van Suriname (NAS), vormen de basis van dat bewijs. Soms is het doen van historisch onderzoek ook een beetje een kwestie van geluk hebben.

Tijdens het onderzoeken en schrijven heb ik mij meermaals afgevraagd: wat is het dat mij steeds weer naar Doedel toetrekt? Wat maakt dat ik hem per se aan de vergetelheid wil ontrukken? Het antwoord heeft veel te maken met het feit dat in zijn bijna 75-jarige leven al zijn energie, dromen, plannen en kwaliteiten hem al heel vroeg op rücksichtslose wijze zijn afgenomen door de koloniale autoriteiten die over Suriname heersten. Juist anno 2020 zag ik hoe historische feiten in elkaar grijpen om mensen vooruit te stuwen, toen ik de verkiezing van Chan Santokhi zag gebeuren met in mijn achterhoofd de verhalen van Wijntuin.

Nadat Doedel door het Nederlandse koloniale bewind was kaltgestellt in de psychiatrische inrichting Wolffenbittel zetten onder anderen Cyrill Daal (1936-1982) en Johan Eduard Wijntuin (1937) later de strijd voort. Daal en enkele journalisten werden in hun strijd voor de arbeiders in december 1982 door militairen onder verantwoordelijkheid van de latere president van Suriname, Desiré Bouterse, geëxecuteerd in strafkamp Fort Zeelandia (het oudste strafkamp uit het Nederlandse slavernijverleden). Bouterse werd, als zittende president van Suriname (2010-2020), bij de verkiezing van 25 mei 2020 verslagen door Santokhi, die op 13 juli 2020 werd beëdigd. De basis voor zijn presidentschap, en voor het vertrek van Bouterse, legden Daal en Wijntuin al meer dan veertig jaar eerder.

Het beeld van Louis Doedel dat ik, als voorzitter van de Stichting Eerherstel Oorlogsslachtoffers Curaçao (SEOC), in 2010 op de begraafplaats Kolebra Berde te Willemstad liet plaatsen; beeldend kunstenaar Patrick R. Mezas, 2009.

Op vrijdag 10 mei 2019 had ik in café-restaurant Orlando, op het Kerkplein te Paramaribo, een gesprek met oud-vakbondsman Wijntuin. Deze vertelde mij hoe Cyrill Daal en hijzelf midden jaren zestig vanuit hun vakbondsposities het leven van de jonge Santokhi beïnvloedden door een positieve wending te geven aan een voorval met diens vader. Deze kon daardoor zijn kinderen naar school blijven sturen. Daal deed dit vanuit zijn positie als bestuurslid bij de Energie Bedrijven Suriname (EBS, voorheen Nederlands-Indische Gas Maatschappij, NIGM > OGEM) en Wijntuin als bestuurslid van de Surinaamse Haven- en Transport Arbeiders Bond (SHTAB). Later sprongen ze als voorzitters van respectievelijk de Moederbond en de SHTAB op de bres voor Chan Santokhi zelf.

De vader van Chan Santokhi was bootwerker, zo vertelde Wijntuin mij, en had midden jaren zestig, ten tijde van het Lachmon-Pengel-bewind, bij een ruzie in Houttuin een man in zijn hals gesneden met een soort krommes. Hij raakte de halsslagader net niet, maar het slachtoffer kwam wel in het ziekenhuis terecht. Vader Santokhi werd door politie-inspecteur 'Misier' (fonetische spelling) op politiestation Lelydorp opgesloten. Hij zou in voorlopige hechtenis blijven totdat zijn zaak voor de rechter kwam. Zo ver kwam het echter niet. Het slachtoffer werkte bij EBS en was lid van de vakbond waar Cyrill Daal bestuurslid was. Vader Santokhi was als bootwerker verbonden aan de SHTAB, waar Johan Wijntuin bestuurslid was. Daal en Wijntuin hebben eerst de gewonde man kunnen overhalen voor f 10.000 (hij wilde eerst f 20.000) geen aangifte te doen. De vader van Chan Santokhi ging akkoord met terugbetaling van dit bedrag. Politie-inspecteur 'Misier' was bereid voor 'een kleinigheidje' aan deze overeenkomst mee te werken. Zo kwam vader Santokhi vrij.

Later, midden jaren zeventig, werd Chan Santokhi door de regering gepasseerd bij het toewijzen van studiebeurzen voor de studie aan de Politieacademie in Apeldoorn. De vakbondsbestuursleden Daal en Wijntuin namen het opnieuw op voor hun vakbondslid. Ze zetten oppositieleider Lachmon onder druk om te bemiddelen, opdat zoon Santokhi alsnog voor een beurs in aanmerking zou komen. Lachmon slaagde erin de wens van Daal en Wijntuin in vervulling te laten gaan.

Indien het Cyrill Daal en Johan Wijntuin niet gelukt was om de vader van Chan Santokhi buiten de gevangenis te houden, zou het gezin Santokhi zonder of met een lager inkomen zijn komen te zitten. Chan zou dan zijn verantwoordelijkheid hebben genomen en zou zijn gaan werken in plaats van voor studie naar Nederland te vertrekken. Zoals we nu weten, liep het heel anders: de afgestudeerde zoon Santokhi slaagde erin zich na terugkeer in Suriname op te werken in de politiek, om uiteindelijk midden 2020 de langzittende president Bouterse te verslaan bij de verkiezingen en daarmee zelf president van Suriname te worden.

En wat, zo vraag ik mij dan af, had een man als Doedel wel niet kunnen bewerkstelligen als hij niet al op 31-jarige leeftijd onrechtmatig was opgesloten in Wolffenbittel? Het zijn de tragiek en de pijn van een jong leven dat zo in de kiem werd gesmoord door de onderdrukkers van Suriname die mij inspireren om aandacht te blijven vragen voor deze nationale held van Suriname. Want vergeet niet: nog steeds wensen de autoriteiten van het inmiddels meer dan 45 jaar onafhankelijke Suriname niet dat het medisch dossier betreffende Doedel wordt vrijgegeven voor historisch onderzoek. Het is vrijwel zeker dat uit dat dossier zal blijken dat hem vasthouden voor 43 jaar een misdaad van ongekende proporties was. In deze biografische publicatie over Doedel zet ik uiteen hoe ik via andere wegen dan medische verslaglegging tot die conclusie kan komen.

Inleiding

De nu voor het eerst opgedoken brieven van Louis Doedel laten zien dat zijn opsluiting in de psychiatrische inrichting Wolffenbittel in 1937 onrechtmatig was. In dit boek presenteer ik dit nieuwe bronmateriaal van de hand van Doedel zelf, zowel uit zijn jeugd als uit de periode na zijn opsluiting. Er lijkt geen noemenswaardige verandering in zijn geestelijke gesteldheid te zijn opgetreden en bovendien lijkt hij er zelf vanuit te zijn gegaan binnen afzienbare tijd weer vrij man te zijn. Blijkens de brief uit 1938 had hij ondernemersplannen. Men zou hem echter, zoals bekend, 43 jaar opgesloten houden. (zie o.a. Scholten 1987; Makdoembaks 2008)

Het leidt nauwelijks twijfel dat zijn geest is gebroken door deze langdurige opsluiting, een punt waar ik in deze publicatie harde argumenten voor aandraag. Zo ook voor de vaststelling dat men druk bezig was publicisten als Doedel via wettelijke middelen monddood te maken – de beruchte Surinaamse ‘muilkorfwetgeving’ werd onder andere wegens zijn publicaties in het leven geroepen. Toen dat mislukte, greep men naar een beproefd middel om alle justitiële en politieke rompslomp te omzeilen: het psychisch ziek laten verklaren van een onwelgevallige persoon. In de loop van dit boek laat ik verschillende voorbeelden hiervan zien. Ook bij Doedel zelf was deze werkwijze bekend, aangezien hij zijn kompaan SDAP-voorzitter Heinrich Liesdek expliciet hiervoor waarschuwde.

In de jaren dertig van de vorige eeuw werden mannen als Liesdek en Doedel heimelijk in de gaten gehouden. Ze bevonden zich in het centrum van de geboorte van de Surinaamse vakbeweging. (zie o.a. Scholten 1986) Uit primaire bronnen die ik in het archief vond, blijkt echter dat onder het mom van de strijd tegen de komst van het communisme in Suriname het gouvernement vooral doende was die mensen eruit te pikken die behalve socialistische ideeën ook een ‘los van Holland’-ideaal nastreefden. Doedel was een van hen en hij heeft die droom zeer duur betaald.

Jarenlang zocht ik bij het Nationaal Archief Suriname (NAS) naar een glimp van het medisch dossier van Louis Doedel. Hij staat in de Surinamistiek bekend als een van de grote vakbondsmannen van het interbellum. Minder bekend is dat hij om in zijn dagelijks leven te voorzien ook landbouwer en handelaar was (hij verscheepte bijvoorbeeld sinaasappelen naar Curaçao), en dat hij medio jaren 30 journalist werd voor *De Banier van Waarheid en Recht* van P.A. May. Die periode in zijn leven werd abrupt afgebroken door zijn opsluiting. Het koloniale gouvernement vreesde Doedel nauwelijks om zijn organisatorische vakbondskwaliteiten. Het was zijn geschreven werk – de schotschriften en pamfletten die hij zelf publiceerde en die de onderdrukte bevolking van Suriname wilde

lezen – dat de opeenvolgende gouverneurs en procureurs generaal een doorn in het oog was. Zijn eerste echte veroordeling kreeg hij naar aanleiding van een artikel in *De Banier*. In het Geheim Archief van de Gouverneur van Suriname is een dossier opgenomen dat is getiteld *Stukken betreffende het justitieel en politieel vervolgingsbeleid tegen de journalist Louis Doedel. 1934-1935.*[1]

Sterker, zowel op Curaçao als in Suriname werd Louis Doedel gevreesd om zijn schrijven, en daarvoor ook gestraft, respectievelijk met verbanning en opsluiting. In Suriname legde men hem wat betreft de organisatie van bijeenkomsten en dergelijke nauwelijks een strobreed in de weg. Maar tegen zijn geschriften (en die van anderen, zoals Anton de Kom) wilde men zich teweerstellen met dictatoriale persbreidel via wetgeving. Die wetgeving kwam er en is bij het onafhankelijk worden van Suriname niet uit het wetboek geschrapt, waardoor deze nu, bijna een eeuw later, nog steeds in werking is.

Militaire-Politie-Troepen.
Afd: RECHERCHE.

Nº 287.

287

U

VOORSTEL TOT UITZETTING
van

DOEDEL Louis Alfred Gerardus, 25 jaar, wonende Rembrandtstraat
No:65 alhier.

R E D E N.
Hy wordt gevaarlijk geacht voor de openbare rust en orde.
Zie bygaande correspondentie.

Willamstad, 4 Februari 1931.
De S.M.I.
P. K. K. K.

Op Curaçao zag men in Doedel een gevaarlijk man.[2]

Op 15 september 2020 schreef Nita Ramcharan, hoofdredacteur van de Surinaamse onlinenieuwsdienst *Starnieuws*, naar aanleiding van een arrestatie wegens belediging van het staatshoofd:

'Het is al de tweede keer sinds het aantreden van deze regering [Santokhi, d.d. 13 juli 2020, NM] dat iemand is aangehouden, omdat hij het staatshoofd zou hebben beledigd/bedreigd. Het ziet er niet naar uit dat de 'muilkorfwetten' uit de tijd toen het Oranjehuis nog het bewind voerde in Suriname, zullen worden geschrapt uit het Wetboek van Strafrecht. Deze wetten gelden alleen voor het staatshoofd, waarnemend staatshoofd en bevriende staatshoofden. In Nederland mag je zelfs 'Fuck de koning' zeggen nu, maar als je hier je middelvinger opsteekt tegen de oranjepresident kan je in de cel van de politie belanden.

Om de 27-jarige Alessandro V. achter slot en grendel te plaatsen wegens belediging van het staatshoofd, omdat hij zijn frustratie over de situatie [gebrekkige informatieverstrekking inzake het corona-virus, NM] heeft geuit, is meer dan belachelijk. Voor iedereen geldt dat als je wordt beledigd, je naar de rechter moet stappen. Alleen het staatshoofd mag de politie op je afsturen als hij vindt dat hij is beledigd, zonder dat de rechter een vonnis heeft geveld.' [3]

Hoewel de wet dus nog steeds in gebruik is, slaagde het koloniale gouvernement er begin jaren dertig om verschillende redenen niet in deze zo te formuleren dat men een publicist als Doedel er ook echt mee kon aanpakken. Gouverneur en PG probeerden de Koloniale Staten te omzeilen via het ministerie in Nederland, maar kregen daarmee niet de wetgeving die ze nodig hadden. Toen in 1936 de staatsregeling voor Suriname wijzigde en de gouverneur dergelijke kunstgrepen niet langer nodig had, deed men in 1937 en '38 een tweede en derde poging om de gewenste formulering voor de zogenaamde 'muilkorfwetgeving'[4] vast te stellen. Wat betreft Doedel wachtte men echter niet op de uitslag. Hij werd monddood gemaakt via een andere beproefde methode van het koloniale gouvernement: de psychiatrie inzetten als middel om onwelgevallige personen uit te schakelen. Onder valse voorwendselen lieten gouverneur Kielstra en procureur-generaal (PG) De Niet Doedel opnemen in de psychiatrische instelling Wolffenbittel: een voormalige slavenplantage die anno 2021 nog steeds in bedrijf is als psychiatrische instelling, sinds 2000 onder de naam Psychiatrisch Centrum Suriname. Doedel werd daar voor 43 jaar vastgehouden en stierf enkele dagen nadat hij vrijkwam. (zie o.a. Scholtens 1987 en Wijntuin 1998)

Voor rechtmatige opsluiting in een psychiatrisch instituut is een medische indicatie betreffende de mentale gezondheid van de betreffende persoon nodig. Het medisch dossier van Doedel heb ik echter niet mogen vinden. Wat u letterlijk kunt nemen: vooralsnog mag niemand het dossier vinden. Het bestaat wel degelijk en ik weet intussen ook met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid waar het bewaard ligt. De regeerperiode 1975-1980, met Emile Wijntuin als statenvoorzitter, kenmerkte zich door een onder Statenleden en andere politici ontstane sympathie voor de zieke Louis Doedel, die men had gevonden in 's Lands Psychiatrische Inrichting (LPI, voormalig Wolffenbittel, in 1953 hernoemd tot LPI en in 2000 weer omgedoopt tot Psychiatrisch Centrum Suriname, PCS). Er was

een ervaring van antikoloniale sentimenten en in het kader van Doedels rehabilitatie hield men ook een ware zoektocht naar zijn medisch dossier. Een medicus werkte in die periode in het Psychiatrisch Centrum Suriname en kende patiënt Doedel. Decennia later sprak ik deze man. *‘Doedel zat hurkend op een stoel, hij was stil, vergeetachtig en sprak in zichzelf’*, aldus de dokter in 2008. Bij mijn vraag naar Doedels medisch dossier zei hij dat dit na de herleefde belangstelling voor hem bij de PG, bij Justitie, was beland.

Voor de openbaarmaking hiervan blijven we afhankelijk van de Surinaamse justitie. Echter, tijdens mijn speurtocht stuitte ik op een doos met een niet gerelateerde omschrijving waaruit de jeugdbrieven van Doedel tevoorschijn kwamen. Deze tot nu toe onbekende brieven vergelijk ik met een andere onbekende brief van zijn hand, geschreven in de begintijd van zijn opsluiting in Wolffenbüttel. De brief uit 1938 is het tot nu toe laatste publiekelijk bekende teken van leven alvorens Doedel voor meer dan 40 jaar in de vergetelheid verdween. De brief is gericht aan gouverneur Kielstra, de man die hem liet opsluiten. Wanneer we de plannen die hij erin ontvouwde – het is geen klachtenbrief of verzoek om vrijlating – vergelijken met zijn brieven uit de jaren voordat hij naar Curaçao vertrok, dan zien we dat Doedel anno 1938 niets aan geesteskracht of luciditeit had verloren. Uit de inhoud van de brief valt ook op te maken dat hij op dat moment zonder meer ervan uitging binnen afzienbare tijd terug te zullen keren in de maatschappij. Vastgesteld kan worden dat hij niet ‘gek’ was en dat zijn opsluiting voor 43 jaar een onrechtmatige en onmenselijke daad was van de Nederlandse koloniale autoriteiten.

In deze nieuwe biografische studie rehabiliteer ik Doedel als de denker en schrijver, meer dan de latere vakbondsman Doedel. Aan de hand van tal van primaire bronnen zal ik uit de doeken doen hoe zijn geschriften een belangrijke reden vormden om de muilkorfwetten in het leven te roepen, die men tegen andere publicisten wel met succes inzette. Ik zal laten zien hoe men trachtte Doedel monddood te maken onder het mom van de communistenjacht waar bijvoorbeeld ook Hugo van Vliet en Anton de Kom het slachtoffer van werden. Diverse voorbeelden van opsluiting in Wolffenbüttel als middel om moeilijke justitiële wegen te omzeilen komen aan bod, of pogingen daartoe zoals bij mevrouw Schneiders-Howard, die later toch als spionne voor het gouvernement kwam te werken. De tegenwerking door een andere informant van politie, de katholieke krantenmagnaat Morpurgo, komt eveneens aan bod. Dit om te laten zien welke wegen men allemaal bewandelde om Doedel stil te krijgen. Uiteindelijk sloot men hem op onder een voorwendsel. Over hoe het eraan toeging in de inrichting Wolffenbüttel, later door een insider die er werkzaam was ook wel ‘concentratiekamp’ genoemd [5], schrijf ik in het slothoofdstuk. Vooral om te laten zien dat er daarbinnen een hoog risico bestond om geestelijk labiel te worden, zelfs al kwam men er geestelijk gezond binnen.

Deze publicatie geeft genoeg redenen aan Nederlandse autoriteiten om alsnog deze misdaad begaan onder Nederlands bewind te erkennen en daarvoor excuses aan te bieden aan de nog levende familie van Louis Doedel en het Surinaamse volk. Aan de Surinaamse regering breng ik bij dezen de nederige suggestie over om als helend gebaar het hospitaal gelegen aan de Henck Arronstraat (voormalige Gravenstraat, een woonadres van Louis Doedel) te Paramaribo een nieuwe naam te geven, te weten: *Louis Doedel Hospitaal*. Dit historisch pand draagt anno nu nog steeds de koloniale naam '*'s Lands Hospitaal*', die nog stamt uit de tijd van slaafgemaakten. En ook dien ik met deze publicatie een dringend verzoek in bij het Surinaamse ministerie van Justitie om alsnog het medisch dossier van Louis Doedel op te zoeken en beschikbaar te stellen voor historisch onderzoek.

Tot slot: de naam *Wolffenbittel* wordt anno 2020 op vele manieren gespeld, bijvoorbeeld als *Wolfenbittel* of *Wolfenbüttel*. Oudschans Dentz wees er in 1945 op dat het in de achttiende eeuw al vreemd was dat men de dubbele f hanteerde voor de plantagenaam. [6] Hoogstwaarschijnlijk is het zo gekomen vanuit de gewoonte destijds om de f dubbel te schrijven. Door de eeuwen heen is het echter de eigenaam van de plantage gebleven die ondanks de bestaande varianten het meest met dubbele f en zonder trema werd geschreven. De naam van de plantage werd overgenomen voor de instelling, men sprak eind negentiende eeuw van '*het gesticht op Wolffenbittel*' en later kortweg van '*Wolffenbittel*'. Voor deze publicatie heb ik er derhalve voor gekozen om die spelling consequent aan te houden.

